

Stg. GEHEIM

VERTROUWELIJK

26 OKT. 2001

Deze rubricering is
beëindigd na 50 jr.

MAANDOVERZICHT

No. 4 1965

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

V E R T R O U W E L I J KMaandoverzicht no. 4 - 1965(Tijdvak 1-4-1965 t/m 30-4-1965)I N H O U D

Blz.

I.	<u>Communisme Internationaal</u>	
	De "Europese weg naar het socialisme"	1
	Evolutie of Revolutie - de dictatuur van het proletariaat	2
	Communisten en socialisten	6
	Garanties?	9
II.	<u>Activiteiten van de Communistische Partij Nederland</u>	
	De CPN als "de enige oppositiepartij"	11
	De CPN en de conferentie der 17 Europese CP-en	12
	Bedrijfsleven	13
	De pro-Chinese oppositie	14
	Landelijke demonstraties in Rotterdam	15
	Rijnmondverkiezingen	15
	Financiële positie van de CPN	16
III.	<u>Activiteiten van de communistische hulporganisaties</u>	
	Paasmars 1965	19
	Verzetsbeweging	20
	Nationaal Jeugdtreffen op 29 mei	22
IV.	<u>Andere groeperingen</u>	
	PSP-reacties inzake de oorlog in Vietnam	23
	Anarchistisch commentaar op de Paasmars	23
	De anarchisten en Vietnam	24
	<u>Stakingsoverzicht</u>	26
	<u>Agenda</u>	30

H O O F D S T U K I

COMMUNISME INTERNATIONAAL

De vreedzame Revolutie (I)

Verkenning van de Europese weg naar het socialisme

Niet ten onrechte treft de Westerse communistische partijen het verwijt, dat zij sinds het XXe CPSU-congres (1956) een duidelijk antwoord zijn schuldig gebleven op de vraag naar de geldigheid van de garanties met betrekking tot de democratische vrijheden en de rechtszekerheid, vervat in de doctrine van de vreedzame, parlementair-democratische weg naar het socialisme. Tot in de meest recente formuleringen - en het zijn de Italiaanse communisten die geneigd zijn zich op dit punt het duidelijkst uit te spreken - zijn zulke garanties namelijk zelden gegeven zonder voorbehoud.

Stellig heeft de vernieuwingsbeweging in het communisme reeds tot effect gehad, dat verschillende partijen ook bij de aanpak van de problemen rond de "vreedzame, democratische revolutie" minder dan voorheen door dogmatische remmingen worden gehinderd. Ook in deze situatie geldt evenwel voor het Westeuropese communisme als geheel, dat vrijwel steeds voor de vrijere opvattingen in één CP - zoals de Italiaanse - een tegenwicht wordt gevormd door het conservatisme van een andere CP - zoals de Franse - en dat Moskou's waarschuwingen tegen een al te grote voortvarendheid nog steeds indruk maken.

De vraag naar de garanties is derhalve blijven staan. Ook de vreedzame, democratische revolutie is immers een vorm van klassenstrijd, gericht tegen vijandige klassen die, op welke wijze dan ook, uitgeschakeld zullen moeten worden. En in welke mate zal daarbij derhalve, ondanks alle schone frasen, geweld worden toegepast? Ook de vreedzame, democratische revolutie zal zich naar communistische opvattingen ontwikkelen als een beweging van de arbeidende klassen - het "proletariaat" en zijn verbondenen - onder leiding van de communistische partij. Maar is niet het leiderschap van de CP verankerd in de stelling, dat zij alleen, als "bewuste" voorhoede van de arbeidende klasse een juist inzicht heeft in het sociaal-economische ontwikkelingsproces dat naar een klassenloze maatschappij leidt en de "historische" opdracht heeft te vervullen deze ontwikkeling te realiseren?

In welke mate zullen de communisten dan inderdaad bereid zijn de medezeggenschap van de verbondenen te erkennen en in de fase van de "opbouw van het socialisme" de oppositie van eventuele minderheden te dulden? Ook de vreedzame revolutie zal worden afgesloten met de instelling van de "dictatuur van het proletariaat". Zullen dan de geruststellende verklaringen die met betrekking tot deze vorm van dictatuur waren afgegeven, niet vergeten zijn?

In de "Prawda" van 4 februari 1965 schreef A. Weber in een artikel over "communisten en sociaal-democraten", dat de communistische partijen, uitgaande van de principes van het wetenschappelijk socialisme en in onverzoenlijke strijd tegen de burgerlijke ideologie, enkele principiële conclusies hadden getrokken, die van het hoogste belang waren voor het vraagstuk van de eenheid van de arbeidersbeweging (met het oog op de socialistische revolutie). Deze conclusies hadden betrekking op de strijd voor de democratie als een integrerend onderdeel van de strijd voor het socialisme, op de betekenis van diepsnijdende democratische hervormingen van het kapitalistische bestel ter voorbereiding van de socialistische revolutie, op de verscheidenheid van vormen die de socialistische revolutie zou kunnen aannemen, op de positieve waarde van een meer-partijenstelsel en de waarborgen voor de democratische rechtszekerheid.

In het volgende zal bezien worden op welke wijze deze conclusies in het Westerse communisme worden geformuleerd en met welke reserves.

In een aansluitend artikel zullen deze conclusies vervolgens nader worden becommentarieerd en in verband gebracht met bepaalde gedachten die recentelijk door Scandinavische en Italiaanse communisten (Amen-dola) zijn ontwikkeld, maar door hun gechoqueerde kameraden (en door Moskou) als kettters zijn verworpen.

Evolutie of Revolutie - de dictatuur van het proletariaat

Het zijn vooral de Italiaanse communisten geweest die de idee van de structuur-hervorming van de kapitalistische maatschappij als een noodzakelijke voorwaarde voor een "vreedzame overgang naar het socialisme (communisme)" hebben uitgewerkt. Reeds in januari 1946 schetste de PCI op haar eerste na-oorlogse congres de perspectieven voor "een democratische republiek van werkers en intellectuelen, geleid door een parlementaire vertegenwoordiging van het volk". Daarbij werd aangetekend, dat in Italië een stabiel democratisch regime ondenk-

baar zou zijn wanneer de economische structuur van het land niet diepgaand zou worden hervormd, wanneer niet de grote monopolies, banken en verzekeringsmaatschappijen zouden worden genationaliseerd, het grootgrondbezit geliquideerd en de cumulatie van kapitalistisch bezit afgeremd ter bescherming van de belangen van de kleine en middelgrote ondernemingen. In een redevoering die hij in 1947 te Florence hield, preciseerde Togliatti het doel van deze hervormingen. "Onder de huidige omstandigheden", zo zei hij, "zal de arbeidende klasse een nieuwe weg naar het socialisme kunnen gaan, namelijk door de democratie te ontwikkelen tot haar uiterste grenzen, want 'democratie' in de wolste betekenis van het woord is 'socialisme' - het zal een andere weg zijn dan die van de arbeidende klasse in de Sowjet-Unie". En een jaar later vatte hij op het VIe PCI-congres deze gedachten nog eens samen door te stellen, dat de CP tot taak had zich ideologisch, politiek en organisatorisch in te stellen op de exploratie van de Italiaanse weg naar het socialisme, namelijk op de strijd voor de ontwikkeling van de democratie, de strijd voor de meest progressieve democratische hervormingen en dus voor socialisme.

In de kiem lag in deze stellingname de latere idee besloten, dat de overgang naar het socialisme zich zou kunnen voltrekken als een geleidelijk en ononderbroken proces, waarin op geen enkel moment een heftige revolutionaire beweging of een "sprong" voorwaarts zou behoeven plaats te vinden. Deze specifiek Italiaanse bijdrage tot de communistische gedachtenwereld werd in de afgelopen jaren voornamelijk uitgewerkt in de sociaal-economische sfeer. Recentelijk vond zij echter ook weerklank in opmerkelijke politieke formuleringen, zoals in de stelling (Rinascita, 25 juli 1964), dat de belangen- en machts-gemeenschap Staat/grootkapitaal geleidelijk-aan vervangen zou kunnen worden door een belangen- en machtsgemeenschap Staat/werkende klasse, zonder dat in de loop van dat proces de grondwettelijke bescherming en de democratische vrijheid van wie ook beperkt zouden worden. (Evenmin als in andere, soortgelijke beschouwingen werd hier echter aangegeven, hoe men deze "sluipende" machtsgreep in de gegeven situatie dacht te kunnen realiseren, terwijl trouwens in hetzelfde artikel ook de "bevrijdende" werking van een revolutie uitdrukkelijk werd erkend.)

In dit vreedzame perspectief past uiteraard nauwelijks meer de gedachte aan een dictatuur van het proletariaat, zoals onlangs ook werd toegegeven in een artikel in het dagblad van de CP-Noorwegen

(Friheten, 12 februari 1965):

"Het is duidelijk", aldus dit artikel, "dat de CP-Noorwegen de parlementaire weg naar het socialisme voorstaat, een revolutie zonder schending van de Noorse grondwet en de andere wetten en zelfs onder begunstiging van deze wetten. Wanneer wij van een meer revolutionair standpunt zouden uitgaan, zouden wij tot in lengte van dagen tot passiviteit gedoemd zijn in afwachting van een revolutionaire situatie die zich wellicht nooit zou voordoen. Wij zouden onszelf in het huidige Noorwegen overbodig maken.

Intussen betekent de aanvaarding van de parlementaire mogelijkheden, dat wij ons er toe verbinden onder geen omstandigheden ooit de democratische rechten van een oppositie te zullen beperken, hetgeen hierop neerkomt, dat wij de dictatuur van het proletariaat afzweren..."

De Franse communisten hebben deze "reformistische" ideeën altijd gewantrouwd. "In Frankrijk", aldus M. Rosette (World Marxist Review *), januari 1965), "spreken wij liever van diepgaande democratische hervormingen dan van structuurhervormingen, omdat wij willen voorkomen, dat de massa's op dit punt illusies zullen gaan koesteren. Democratische hervormingen zijn noodzakelijk en zij zullen de bestaande situatie drastisch wijzigen. Maar wij benadrukken steeds, dat dit nog geen 'socialisme' betekent. Wij houden het volk voor, dat een werkelijke hervorming van de maatschappij slechts mogelijk wordt door de vestiging van het socialisme, de machtsovername door de arbeidende klasse en haar verbonden en de socialisering van de productiemiddelen".

Terwijl de doctrine van de vreedzame, socialistische revolutie door de Italianen steeds geformuleerd is in termen van economische hervormingen (hoewel, "structuurhervormingen - hervorming van de economische basis - dienen vergezeld te gaan van een hervorming van de organisatie van de Staat", L. Gruppi in World Marxist Review, januari 1965), hebben de Fransen voornamelijk haar politieke inhoud uitgewerkt.

"Socialistische revolutie" - aldus een artikel in "L'Humanité" van 21 maart 1964 - "betekent: overname van de politieke macht door de arbeidende klasse en haar verbonden, onteigening van de bourgeoisie en collectivisatie van de voornaamste productiemiddelen".

En als kritische opmerking aan het adres van de socialisten, maar over dezen heen ook aan het adres van de Italiaanse kameraden voegde de schrijver hieraan toe: "Wij hopen, dat het socialisme in ons land langs vreedzame weg bereikt zal kunnen worden, maar zelfs wanneer wij een vreedzame overgang naar het

*) De Engelse editie van "Vraagstukken van Vrede en Socialisme"

socialisme zullen beleven, zal deze de vorm aannemen van een waarlijk revolutionaire verandering. Hier raken wij aan het verschil tussen de opvattingen van ons, revolutionairen, en die van de reformisten. De reformisten beschouwen het socialisme namelijk als de eindfase van een continue, nagenoeg automatische ontwikkeling en ontkennen de noodzaak van deze revolutionaire sprong."

In verband met deze ideeën geven de Franse communisten ook stuggere formuleringen op het stuk van de dictatuur van het proletariaat.

"De grondleggers van het wetenschappelijke socialisme" - aldus een artikel in "L'Humanité" van 23 maart 1964 - "hebben over de dictatuur van het proletariaat altijd gesproken als over een overgangsfase, een periode van een tijdelijk karakter. En inderdaad hebben de ervaringen in de Sowjet-Unie aangetoond, dat de dictatuur van het proletariaat natuurlijkerwijze overgaat in een "staat van heel het volk". Voor een land als Frankrijk mogen wij zelfs verwachten dat deze tijdelijke periode van een veel kortere duur zal zijn*) dan in de Sowjet-Unie het geval was, dank zij de slagen die over de gehele wereld reeds aan de bourgeoisie zijn toegebracht".

En het artikel vervolgde: "De vreedzame overgang naar het socialisme sluit de eerbiediging in van alle democratische vrijheden. Wij wensen een Republiek, waarin de vertegenwoordiging van het volk niet langer zal worden geknecht door de geldmagnaten. Wij willen de dictatuur van het kapitaal vervangen door een werkelijke democratie. Maar overeenkomstig de traditie van ons volk gunnen wij geen vrijheid aan de vijanden van de vrijheid. De socialistische democratie zal des te minder beperkingen kennen, des te vollediger haar vijanden zich aan haar wetten onderwerpen."

Ook na de dood van Thorez bleef de Franse CP deze opvattingen trouw: "Wanneer de arbeidersklasse zich met de steun van de meerderheid van het volk vastberaden keert tegen alle opportunistische elementen, die met de bourgeoisie tot een accoord trachten te komen", zo schreef P. Juquin in december 1964 in het blad "Cahiers du Communisme", "dan zal zij alle vijandige, reactionaire krachten kunnen overwinnen, een stabiele meerderheid in het parlement veroveren, de tegenstand van de reactie breken en de voor een vreedzame socialistische revolutie noodzakelijke voorwaarden kunnen scheppen. Daarmee zou de Franse arbeidersklasse de traditie van de Parijse Commune voortzetten, een van de beste tradities van de Franse arbeidersbeweging, namelijk die van de dictatuur van het proletariaat."

*) In een ander artikel werd hieraan toegevoegd: "en een minder gewelddadig karakter zal hebben".

Communisten en socialisten - het meerpartijenstelsel

De vernieuwde bezinning op de mogelijkheid van een vreedzame weg naar het socialisme (communisme) heeft in vrijwel alle Europese CP-en geleid tot een meer positieve waardering van de socialistische partijen. Meer en meer schijnt namelijk het inzicht veld te winnen, dat slechts een royale en eerlijke houding ten opzichte van deze partijen de basis kan vormen voor een duurzame samenwerking in de toekomst, waarvan de zo begeerde "parlementaire meerderheid" de vrucht zal zijn. Ook met betrekking tot deze kwestie en het daarmee samenhangende probleem van het partijenstelsel na de overgang tot het socialisme kan men echter nog steeds verschillende geluiden beluisteren, hetgeen de vraag doet rijzen of misschien niet inderdaad verschillende partijen royaler zijn, maar andere eerlijker.

Een kleine bloemlezing uit recente uitspraken moge dit verduidelijken.

Een vertegenwoordiger van de CP-Spanje gaf onlangs als zijn mening (World Marxist Review, februari 1965), dat in de Europese landen, waar de sociaal-democraten zo'n grote invloed hebben op de arbeidersklasse, geen strijd voor het socialisme (communisme) mogelijk zal zijn zonder de sociaal-democratie. "Wij kunnen echter van deze sociaal-democraten niet verwachten, dat zij samen met ons, communisten, voor het socialisme zullen strijden, wanneer zij het gevoel hebben, dat hun partij onder het socialisme geen toekomst heeft. Daarom zullen hen op dit punt garanties dienen te worden gegeven: wij zullen moeten erkennen dat de arbeiders het recht hebben te behoren tot de partij van hun keuze met leiders die zij zelf verkiezen. Wij zullen dus duidelijke taal moeten spreken over het partijenstelsel onder het socialisme. Lange tijd hebben wij gestreden voor één partij van het proletariaat; wij zijn echter wel somtijds tot eenheid van actie gekomen met de socialisten, maar één partij te vormen is ons niet gelukt. Eenheid van actie is derhalve een meer realistische politiek dan het streven naar een eenheidspartij. Dat is dan ook onze politiek van vandaag, hoewel wij de idee van één partij niet voor altijd opgeven. Bovendien hebben wij sinds 1959 de waarde erkend van het meerpartijenstelsel voor de opbouw van het socialisme".

Friedl Furnberg vertolkte de gedachten van de Oostenrijkse CP in een artikel in World Marxist Review van november 1964.

"Wij zijn ons ervan bewust", zo stelde hij, "dat allianties

tussen partijen niet simpelweg hierop gebaseerd kunnen zijn, dat de ene partij het program en de politiek van de andere overneemt. Wij streven ook niet naar allianties om de invloed van onze verbondenen te kunnen ondermijnen en hen tenslotte geheel uit te schakelen wanneer wij eenmaal aan de macht zijn. Integendeel, wij achten het mogelijk en zelfs wenselijk samen met hen het socialisme op te bouwen. Immers, blijkens hun programma's beogen deze partijen doeleinden en stellen zij eisen die, naar wij menen, goede bijdragen zullen kunnen vormen tot de grondslagen van het socialisme".

Men vergelijke hiermee een opmerking van de dissidente Deense communist Aksel Larsen (februari 1965): "Dit is het wachtwoord voor de politiek van onze partij: wij moeten met alle macht de politiek van de sociaal-democratie bestrijden en de sociaal-democraten een noodlanding op ons program doen maken."

"Zeker, de organisatorische eenheid van de arbeidende klasse in één politieke partij zou de strijd voor de democratie en de opbouw van het socialisme zeer ten goede komen", zo zei ook Furnberg. "Maar wij dienen uit te gaan van de bestaande, historisch gegroeide situatie, waarin een dergelijke organisatorische eenheid niet op korte termijn te realiseren zal zijn, aangezien daarvoor eerst de voorwaarde van de ideologische eenheid vervuld zou moeten worden".

Het is opvallend, hoe vaak de kwestie van de organisatorische eenheid wordt aangeroerd in communistische beschouwingen over de continuering van het meerpartijenstelsel tot in de periode van de socialistische opbouw (zie ook de opmerking van de vertegenwoordiger van de Spaanse CP in het eerder gegeven citaat). Het lijkt één van de kwesties te zijn, waarvan men mag verwachten, dat de communistische partijen ze weer dringender aan de orde zullen stellen, zodra de omstandigheden dat toelaten. Ook P. Juquin schreef in "Cahiers du Communisme" (december 1964): "De Franse CP heeft op haar XVIIe Congres nog eens duidelijk gesteld, dat zij de opvatting verwerpt als zou het bestaan van slechts één partij de absolute voorwaarde zijn voor een mogelijke overgang naar het socialisme. Deze door Stalin verkondigde opvatting was een ontoelaatbare veralgemening van de bijzondere situatie waarin de Russische Oktoberrevolutie plaats vond. Om haar historische zending te kunnen vervullen, moet de arbeidersklasse haar verdeeldheid overwinnen. Het is echter mogelijk, dat in verschillende kapitalistische landen, zoals in Frankrijk, nog lange tijd een socialistische partij naast de communistische zal blijven bestaan."

Overigens worden door de communisten niet alleen de socialistische partijen uitgenodigd gezamenlijk de vreedzame weg naar het socialisme te gaan.

"Zelfs na de organisatorische samensmelting van de communistische en de socialistische partij zal er nog geen sprake zijn van een één-partij-stelsel", aldus de reeds eerder geciteerde Juquin, "want naast de partij van de arbeidersklasse is er nog plaats voor andere democratische partijen die bepaalde maatschappelijke sectoren vertegenwoordigen en bereid zijn mee te werken aan de opbouw van het socialisme."

In de discussiegrondslag voor het Xe Congres van de Italiaanse CP (gepubliceerd in september 1962) werd hiervan gezegd: "De 'dictatuur van het proletariaat' kan onder de huidige omstandigheden gerealiseerd worden in een vorm welke geheel verschilt van die uit de bittere dagen van de burgeroorlog en de kapitalistische omsingeling van het eerste socialistische land. Nieuwe sociale groepen - de producerende middenklasse, de technici, de intellectuelen - zullen kunnen samenwerken met de klassen van de fabrieksarbeiders en de boeren. In het bestaan van verschillende politieke partijen in de socialistische maatschappij komt aan het nieuwe tot uiting van de situatie, waarin allen zich tezamen inzetten voor sociale rechtvaardigheid en vrede en de beëindiging van elke uitbuiting. Door deze doctrine uit te werken zullen wij de publieke opinie ervan overtuigen, dat de opbouw van het socialisme gegarandeerd een democratisch proces zal zijn, waarin de eerbiediging van de formele rechten van de burgers verbonden zal worden met nieuwe vormen van directe democratie, de grenzen van de democratie verwijd zullen worden en de macht van de uitbuitende klassen zal worden gebroken."

En het blad van de Finse CP (Kansan Uutiset) schreef op 26 februari 1965: "De overgang naar het socialisme zal verwezenlijkt worden wanneer naast de communistische partij andere partijen en organisaties zich op het socialisme zullen oriënteren. Reeds wijzen zekere tekenen erop, dat de belangstelling voor het socialisme groeit in die kringen die hiervoor tot nu toe slechts verachting konden opbrengen. Alle partijen die zich ernstig bekommeren om de toekomst van Finland blijken zich te gaan interesseren voor vernieuwingsprojecten van een socialistische strekking. Met de communisten zullen zich zo ook de sociaal-democraten en zelfs sommigen van de kapitalisten ten slotte als verdedigers van het socialisme opwerpen. Onder de huidige

omstandigheden zijn dus in Finland alle voorwaarden aanwezig die een socialistische opbouw door meer partijen mogelijk maken."

Maar het blad van de Italiaanse Communistische Jeugdbond schreef hiervan (La Citta Futura, februari 1965): "Naar onze mening moet het voortbestaan van partijen tot in een socialistische maatschappij niet begrepen worden als een verlenging van de levensduur van deze partijen zoals zij uit de burgerlijke tradities zijn voortgekomen. Wij zullen er ongetwijfeld getuigen van zijn hoe zij radicaal hervormd zullen worden...."

Garanties?

In tal van CP-en heeft men zich recentelijk eveneens enigszins duidelijker willen uitspreken over de rechten van oppositionele minderheden tijdens de periode van de opbouw van het socialisme. In sommige uitspraken zijn ondubbelzinnige aanwijzingen te vinden voor een meer royale houding van de communisten tegenover de andersdenkenden. In andere uitspraken echter treft opnieuw de terughoudendheid.

"Twee mogelijkheden doen zich voor", aldus het blad van de CP-Noorwegen, Friheten (12 februari 1965): "ofwel wij gaan over tot het socialisme onder de dictatuur van de communistische partij, ofwel wij bereiken het socialisme onder zodanige omstandigheden, dat allen - inclusief de reactionairen - dezelfde democratische rechten genieten. En het is deze tweede mogelijkheid die de CP-Noorwegen wenst te realiseren."

"In de fase van het socialisme zullen verschillende politieke partijen samen werken aan de opbouw van het socialisme", zo zei Togliatti tijdens een partijbestuurszitting van de PCI op 25 juli 1963, "andere partijen echter zullen mogelijk oppositie voeren, aangezien zij andere belangen zullen wensen te verdedigen. Maar zelfs deze partijen kunnen niet onderdrukt worden; zij zullen zich op democratische wijze in het socialistische regime kunnen doen vertegenwoordigen".

Ondanks alle schone woorden blijken de rechten van deze oppositionele minderheden echter toch van een beperkte strekking te zijn. Tijdens een interview werd eens enkele Italiaanse communistenleiders de vraag voorgelegd (januari 1964), of zij onder een socialistisch regime zouden toegelaten, dat niet-socialistische partijen een meerderheid verwierven. Pajetta omzeilde toen de netelige vraag door te stellen, dat naar zijn mening de meerderheid vóór het socialisme zou zijn ("anders zou ik immers niet in het socialisme geloven"). Toen daarop de vraag nog nadrukkelijker herhaald werd, liet Berlinguer zich

er toe verleiden te zeggen, dat inderdaad ook onder het socialisme een niet-socialistische minderheid een meerderheid zou kunnen en mogen worden. Dat antwoord deed nogal wat stof opwaaien, kennelijk ook in het partijbestuur, omdat Togliatti nog op het Xe PCI Congres had gesteld, dat "vrijheid nimmer kan betekenen: vrijheid om terug te vallen in een overwonnen situatie". En Berlinguer zag zich daarop genoodzaakt openlijk te bekennen dat hij niets anders bedoeld had te zeggen dan dit!

In een ander dispuut (in december 1964) werd Pajetta door een hooggeleerde opponent met dezelfde vraag geconfronteerd. En opnieuw ontweek de communist een rechtstreeks antwoord: "Niemand protesteert er toch tegen, dat de universiteiten niet meer kunnen terugkeren tot het Ptolemeïsche systeem?"

Het antwoord was niettemin duidelijk genoeg. Het is in tal van variaties ook door verschillende andere CP-en gegeven.

Inderdaad kan dus nog steeds met reden betwijfeld worden of de garanties met betrekking tot de democratische vrijheden zoals deze zijn neergelegd in de leer van de vreedzame revolutie, na het wel-slagen van zulk een revolutie onverkort geldig zullen blijken te zijn.

Zal de vreedzame weg naar het socialisme en het communisme toch niet langs hinderlagen voeren, waarin door de communisten meer en meer "vijanden van de vrijheid" van hun vrijheid zullen worden beroofd?

In een volgend artikel zal deze vraag nader worden beschouwd.

H O O F D S T U K I I

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ VAN NEDERLAND

De CPN als "de enige, echte oppositiepartij"

Nu de P.v.d.A. deelneemt aan de nieuwe regering, staat de CPN voor de taak haar beleid aan deze veranderde omstandigheid aan te passen. Dat deze aanpassing niet zonder moeilijkheden zal verlopen, is een feit waarvan ook de CPN-leiding zich bewust is. Tot voor kort immers kon de CPN zich koesteren met de gedachte dat socialist en communisten gezamenlijk de oppositie voerden tegen een regering die "zetbaas" was van "de grote monopolies". Deze gedachte verleende enige schijn van werkelijkheid aan de zogenaamde "eenheidspolitiek" van de CPN. Thans echter kan zelfs deze schijn niet meer gehandhaafd worden, hetgeen de CPN-leiding noopte tot een stapje terug in de realiteit. Partijsecretaris Henk Hoekstra liep reeds vooruit op deze situatie tijdens de demonstratieve bijeenkomst te Rotterdam d.d. 10 april j.l.. Hij signaleerde een zekere versterking van het anti-communisme waarbij hij een recente uitspraak citeerde van Dr. Vondeling, dat de P.v.d.A. nooit zou "pac-teren" met de communisten. Uiteraard noemde Hoekstra deze verklaring "in strijd met de feitelijke ontwikkeling" en hij verwees daarbij o.m. naar de anti-MLF demonstratie van 9 januari j.l. (zie MO 1 - januari 1965). Maar het feit dat de CPN-secretaris het nodig achtte de optimistische eenheidsgeluiden van de laatste tijd te doorbreken met een dergelijke "pessimistische opmerking" is een teken aan de wand.

Op de regeringsverklaring van het nieuwe kabinet-Cals reageerde de CPN in de Tweede Kamer bij monde van haar fractieleider Marcus Bakker. De VVD betitelend als "een extremistische pressiegroep" en het optreden van andere partijen over het hoofd ziend, betoogde deze CPN-parlementariër dat "de enige, echte oppositie" thans van de CPN moest komen. Hij verklaarde dat het doel van de CPN echter onveranderd bleef, n.l. "een regering van de arbeidersbeweging op brede, progressieve grondslag" (t.w. communisten, socialisten en "progressieve" leden van de confessionele vakbonden). Onze oppositie zal in die richting verder gaan, aldus Bakker. Daarbij stelde hij voorop dat de eenheid tussen socialist en communisten centraal diende te blijven staan. Hoe Bakker deze moeilijke constructie in de praktijk denkt te verwezenlijken, werd duidelijk toen hij opmerkte dat in de komende tijd de voornaamste druk op de regering van buiten het parlement zal moeten komen.

Kennelijk doelde de CPN-woordvoeder hierbij o.m. op politieke betogingen als de anti-MLF-demonstratie en de Paasmars.

Verwacht mag worden dat de CPN-leiding thans binnen de partij meer verzet zal ontmoeten tegen haar ver doorgevoerde eenheidspolitiek, in het bijzonder betreffende het aanknopen van contacten met leden van de P.v.d.A. De deelname van deze partij aan de regering zal op den duur voor vele CPN-ers een onoverkomelijke drempel blijken te zijn.

De CPN en de conferentie der 17 Europese CP-en

"l'Humanité", het dagblad van de Franse communistische partij, publiceerde op 2 april j.l. een resolutie van het Centraal Comité waarin verklaard werd dat de PCF de tijd rijp achtte voor het houden van een conferentie der 17 communistische partijen uit de "kapitalistische landen" van Europa.*) Deze verklaring was opmerkelijk, omdat de PCF zich tot dan toe steeds verzet had tegen een dergelijke conferentie. Een van de belangrijkste motieven waarop de Franse CP haar veto baseerde, was haar overtuiging dat het belang van de communistische wereldbeweging meer gediend zou zijn door een internationale conferentie van alle communistische partijen. Het lijkt waarschijnlijk dat het geringe resultaat van de "consultatieve bijeenkomst" van 19 partijen te Moskou d.d. 1 tot 5 maart j.l. (oorspronkelijk bedoeld om een internationale conferentie voor te bereiden) er in belangrijke mate toe heeft bijgedragen om de PCF haar standpunt te doen wijzigen.

Evenals de Italiaanse CP heeft de CPN het de laatste jaren niet onder stoelen of banken gestoken dat zij een regionaal overleg tussen de communistische partijen van West-Europa ambieert. Een dergelijk overleg past namelijk uitstekend in de autonomiepolitiek van de Nederlandse CP (lossere band met Moskou) en bovendien geeft het de leiders van de CPN een kans om enigszins uit hun geïsoleerde positie te geraken en wat meer in aanzien te komen. Reeds in zijn belangrijke rede van 18 juli 1963 verklaarde Paul de Groot voorstander te zijn van het houden van een "conferentie der 17 partijen" teneinde "de internationale eenheid te bevorderen". Hiermee poogde de partij-voorzitter o.m. zich op te werpen als bemiddelaar in het geschil tussen Moskou en Peking. Hij sloot met deze uitspraak aan op een voorstel dat eerder (maart 1963) was gedaan door de PCI en dat door de andere betrokken partijen gunstig was ontvangen.

*) Een dergelijke conferentie werd eerder gehouden te Rome in 1959.

De verscherping van het conflict tussen de CPSU en de Chinese CP in de loop van 1963 deed echter een meningsverschil tussen de PCF en de PCI ontstaan over de wenselijkheid van een "conferentie der 17" in deze situatie.

De PCI, al vanouds het beginsel van polycentrisme toegedaan (eenheid in verscheidenheid en autonomie), zag in de "conferentie van 17" een goede mogelijkheid om - naast de bespreking van specifiek Europese problemen - te bemiddelen in het internationale geschil teneinde een breuk te voorkomen. De PCF - altijd meer op Moskou georiënteerd - achtte een spoedige internationale conferentie van alle partijen (waarop de "Chinese lijn" veroordeeld diende te worden) noodzakelijk en verklaarde zich om deze reden tegen een "conferentie der 17". Een en ander had tot gevolg dat het plan voorlopig in de ijskast werd geborgen. Eind juli 1964 was het de CPN die alsnog een poging deed om toch tot een "conferentie der 17" op korte termijn te komen. Dit initiatief van de Nederlandse CP stuitte echter opnieuw af op het verzet van de PCF, te meer daar de bijeenkomst der 26 partijen die de grote internationale conferentie zou voorbereiden, aanstaande was.

Nu de PCF echter haar verzet heeft laten varen, blijkt dat er haast wordt gemaakt met de voorbereidingen voor de "conferentie der 17". In "l'Humanité" van 24 april j.l. werd reeds bericht dat delegaties van de CP-en der "kapitalistische landen" van Europa te Brussel voorbereidende besprekingen hadden gevoerd. Overeengekomen werd - aldus het communiqué - om in verband met de verscherping van de situatie in Vietnam, zo spoedig mogelijk een samenkomst der 17 partijen te organiseren. Deze formulering doet veronderstellen dat het internationale communistische geschil zeker niet het eerste agendapunt zal worden en mogelijk - als gevolg van een compromis met de PCF? - slechts zijdelings of in het geheel niet aan de orde zal komen. In elk geval mag verwacht worden dat er gesproken zal worden over de "kwestie Vietnam" en over "het gevaar van het Westduitse militarisme". "De Waarheid" van 27 april j.l. meldde dat het partijbestuur der CPN in een zitting bijeen zal komen om zich te beraden over de agenda van de aanstaande "conferentie der 17".

Bedrijfsleven

Na de stakingen van februari in de Zuidhollandse metaalbedrijven, een maand later in de hoofdstad gevolgd door een tweetal door communisten geleide demonstraties van taxichauffeurs en bouwvakarbeiders,

ontstonden in april opnieuw in diverse bedrijven geschillen op loon- gebied. Deze strubbelingen hielden veelal verband met de traag verlo- pende onderhandelingen over nieuwe cao's. Zo staakten duizenden werk- nemers bij de AKU te Emmen en Emmer Compascuum, in de Groningse stro- kartonfabrieken en bij Van den Bergh & Jurgens te Rotterdam. Vooral de overspannen arbeidsmarkt is debet aan deze arbeidsconflicten. Extremis- tische organisaties kwamen er niet aan te pas. De rol van de CPN be- perkte zich tot het verspreiden van pamfletten of gratis-exemplaren van "De Waarheid" tijdens de stakingen. Enigszins anders lagen de kaar- ten bij de stakingen op enkele bouwobjecten in de hoofdstad waarin het communistische bouwvakcomité, dat de stakers uit solidariteitsfondsen steunde, weer actief was.

In Rotterdam was het OVB (Onafhankelijk Verbond van Bedrijfs- organisaties) de organisator van een vrij langdurige staking onder het personeel van taxi- en huurauto-bedrijven. Mede als gevolg van een ze- kere terreur - o.a. bedreiging met geweld tegen werkwilligen - bleef de staking algemeen. Na achttien dagen werd met behulp van het gemeen- tebestuur een vergelijk tussen werkgevers en werknemers bereikt. (De taxi-tarieven gaan per 1 juni met 40% omhoog.)

In Amsterdam belegde het actie-comité voor taxichauffeurs een nachtvergadering van 7 op 8 april onder voorzitterschap van de CPN- districtsbestuurder Rinus Haks. De opkomst bedroeg ca. 200 man. Beslo- ten werd een direct ingaande 24-uurs-staking af te kondigen om kracht aan de looneisen bij te zetten. Getracht zou worden de overige taxi- chauffeurs en de eigen rijders door overreding te bewegen aan de sta- king mee te doen. Dit is de organisatoren volledig gelukt. Incidenten deden zich niet voor. Inmiddels zijn voor Amsterdam nog geen besluiten gevallen om nieuwe tarieven in te voeren (De cao geldt tot april 1966).

De pro-Chinese oppositie

Het Marxistisch-Leninistisch Centrum - de Rotterdamse pro-Chinese communistische groep onder leiding van N.C.J. Schrevel - heeft in maart het woord "Nederland" aan zijn naam toegevoegd, daarmee aangevende - dat de organisatie niet langer een plaatselijk karakter draagt. In plaats van het maandblad "Spartacus" geeft de groep ingaande april het orgaan "De Rode Tribune" uit. Het hoofdartikel op de voorpagina meldt dat de besturen van de twee "grote" marxistisch-leninistische organisa- ties in ons land besloten zich te verenigen.

Met deze twee organisaties wordt echter, naast de groep Schrevel, niet de Amsterdamse groep Bischot bedoeld, maar een van de andere groepjes CPN-ers met pro-Chinese sympathieën. Wat Bischot betreft, deze heeft tot dusverre geen bereidheid getoond een fusie met zijn Rotterdamse geestverwanten aan te gaan. Het maart-nummer van zijn blad "De Rode Vlag" bevat zelfs een felle aanval op het Rotterdamse Marxistisch-Leninistisch Centrum. Terwijl Bischot de CPN zuiver in de leer en gezond wil maken - aldus de teneur van het artikel - wil Schrevel alleen maar een nieuwe secte stichten.

Landelijke demonstraties in Rotterdam.

Het propageren van de landelijke demonstratie "voor hoger loon en prijzenstop"-op zaterdagmiddag 10 april door de CPN in Rotterdam georganiseerd - maakte ook in de eerste dagen van april een belangrijk deel uit van de partij-activiteiten.

Het aantal deelnemers aan de demonstratie zal de organisatoren niet hebben teleurgesteld. Er waren stoelen te weinig voor de ruim 1700 personen die de Glazen Zaal van het Ahoy-hallencomplex vulden. Of zij echter gezamenlijk de zo vurig gewenste "brede" basis vormden ("communisten, socialisten en gelovige arbeiders van hoofd en hand", zoals het in een landelijk manifest heette), dient betwijfeld te worden. De indruk werd verkregen dat het hier weer draaide om de kern van actieve partijgenoten, die vanuit het gehele land in Rotterdam bijeen waren gekomen. Wessel Hartog, lid van het Dagelijks Bestuur der CPN, eerste spreker, benadrukte de eis voor een extra vakantie-uitkering op zeer korte termijn (een verlangen dat overigens ook geuit is door de drie vakcentrales.) Na hem verleende Siem Groenendijk, voorzitter van de bijeenkomst en lid van het Rotterdamse districtsbestuur, het woord aan enkele bedrijfsarbeiders - C. de Borst (Wilton Feijenoord), B. Meester (ex-NDSM) en J. Muskee (Hoogovens) die achtereenvolgens hun indrukken gaven over de recente stakingsacties.

Henk Hoekstra gaf tenslotte een uiteenzetting over de Kabinetsformatie maar bracht overigens in zijn rede geen nieuwe aspecten voor. Hij bereed enige bekende CPN-stokpaardjes zoals: zendtijd voor de CPN, alle ongeorganiseerden in het NVV, strijd tegen de atoombewapening van West-Duitsland en solidariteit met de strijders in Zuid-Vietnam.

Rijnmondverkiezingen

De aanwijzing van Rotterdam als plaats voor de demonstratie van

10 april is ongetwijfeld beïnvloed door de op 2 juni te houden verkiezingen voor de Rijnmondraad, waaraan bewoners van 24 gemeenten zullen deelnemen. Dit advieslichaam met 81 leden zal o.m. een taak krijgen op het gebied van de ruimtelijke ordening. Haar richtlijnen, c.q. aanwijzingen hebben in eerste instantie geen enkele bindende betekenis.

Vanzelfsprekend zal het CPN-district Rotterdam zich in de maand mei bijzonder inspannen om in deze raad enige zetels te bemachtigen. Het is te verwachten dat het CPN-partijbestuur daarbij de helpende hand zal reiken door tijdelijk enige vrijgestelden in Rotterdam te detacheren.

Bij de kandidaatsstelling op 20 april werd door de CPN een lijst met vijftig kandidaten ingediend.

Lijstaanvoerder is Siem Groenendijk, CPN-gemeenteraadslid van Rotterdam en lid van het districtsbestuur. De top wordt verder gevormd door: H. de Vos-Krul, lid van de Provinciale Staten van Zuid-Holland voor de CPN en lid van het districtsbestuur.

B.E. Collee, CPN gemeenteraadslid van Schiedam.

G.v. Oosterum, politiek-secretaris van het district.

B.C. van den Blom, CPN gemeenteraadslid van Heenvliet.

P. Koudstaal, woonachtig te Vlaardingen.

J. Hessels, lid van het districtsbestuur.

Financiële positie van de CPN

In verband met haar krappe financiële positie heeft het CPN-partijbestuur zich ernstig moeten beraden over de salariëring van de partij-vrijgestelden. Deze mensen hebben momenteel een weekinkomen van bruto f 115,-, een bedrag dat het sociale minimum niet haalt. Het partijbestuur besloot in principe de partijlonen op te trekken. De financiering hiervan brengt echter een bijna onoplosbaar probleem met zich te meer waar het PB van mening is, dat deze groep versterking en verjonging behoeft. Een verhoging van de lonen met gemiddeld f 10.- per week, vraagt reeds een bedrag van f 40.000,- per jaar. Zelfs dan is het vereiste peil - het loon van een geschoolde arbeider - nog lang niet bereikt en zal er van het personeel ook in de toekomst wel een zeker idealisme worden gevraagd.

In verband met de noodzakelijke verbetering van de financiële toestand van de partij, werden inmiddels reeds diverse noodmaatregelen getroffen.

Opheffing "Uilenspiegel"

Het gezinsweekblad "Uilenspiegel" was één van de verliesposten voor het persapparaat. Hoewel niet van hoog niveau, gaf het blad enige fleur aan de partijlectuur van de communist. De opheffing ervan - het laatste nummer verscheen op 26 maart j.l. - zal in vele partijgezinnen als een verlies worden ervaren.

Personeelsbestand in de drukkerijen

Het personeelsbeleid in de partijbedrijven draagt ook de kenmerken van de slechte financiële positie van de partij. Onder het mom van een efficiënte regulatie van bezetting laat men regelmatig personeel afvloeien. Dit schept voor de betrokkenen weinig problemen. Over het algemeen kunnen zij elders meer verdienen dan bij Dijkman & Co. of Heiermann & Co. Er zijn onder hen die ontslag krijgen of nemen echter ook technisch bekwame medewerkers die node gemist kunnen worden en wier vertrek de productiviteit van de partijdrukkerijen en de kwaliteit van het werk nadelig beïnvloedt. Mede daardoor dreigt er vermindering van inkomsten door terugloop in het aantal orders.

Ook minder drukwerk voor de Russische Ambassade

Heiermann & Co. heeft vergeefs gepoogd het Informatie-Bulletin van de Russische Ambassade, dat sedert maart j.l. in gedrukte vorm verschijnt, te mogen verzorgen. Naar verluidt was de prijsopgave van deze communistische drukkerij zo opgeschroefd, dat de Russen hun opdracht liever aan een "kapitalistisch" bedrijf toevertrouwden. Het drukken van de z.g. R.A.-brochures was door de Russen om allerlei redenen al eerder aan Heiermann & Co. onthouden.

Verkiezingen

Gelukkig voor de CPN heeft de jongste kabinetscrisis geen aanleiding gegeven vervroegde verkiezingen uit te schrijven. Een extra verkiezingsactie zou de partij nauwelijks hebben kunnen financieren. Zelfs de normale volgend jaar te houden periodieke verkiezingen ziet men al met zorg tegemoet.

Verloop van de financiële actie

De start van de financiële actie 1964/65 deed het partijbestuur

vergezeld gaan van de aankondiging dat de taak was verhoogd van f 175.000,- tot f 225.000,-. Op de gebruikelijke wijze moet f 175.000,- worden bijeengebracht, terwijl daarnaast voor f 50.000,- obligaties moeten worden uitgezet. Deze bedragen zijn nodig om het tekort bij het persapparaat ("De Waarheid") op te vangen en het partij-apparaat draaiend te houden; De inkomsten uit contributies zijn hiervoor niet toereikend. De contributiebedragen werden wel met ingang van 1-1-1964 bijna verdubbeld, maar in werkelijkheid is dit nog lang niet overal doorgevoerd. De partij poogt hierin nu verbetering te brengen. Ook de echtgenoten van leden tracht men te bewegen voortaan een kwartje bij te dragen, hoewel zij volgens de laatste contributieschaal nog steeds 10 cent per week verschuldigd zijn.

Wat de donatietaak aangaat, hoopte men "met Pasen rond" te zijn, dat wil zeggen voor een bedrag van f 175.000,- aan intekeningen binnen te hebben. De hooggestemde begeleiding in "De Waarheid" eindigde enige weken tevoren echter vrij plotseling met een opsomming van de vele kosten waarvoor de partij zich geplaatst ziet. Vermoedelijk was de zaak dus met Pasen niet rond. Dit is niet verwonderlijk. Begin maart was de stand weliswaar opgevoerd tot f 145.750,-, doch daarin was al een vrij hoog percentage nog niet geïnde toezeggingen begrepen.

De Streekbladen

Een activiteit die, wat de financiën betreft, minder problemen schept, is het uitgeven van "streekbladen", advertentiekranen, die zichzelf moeten bedruipen. De indruk bestaat dat dit met "Ons Noorderkwartier" van het district Noordholland-noord tot dusverre is gelukt. Er zou zelfs een louter commerciële, niet-politieke, uitgave van een vakantiekraan in voorbereiding zijn. Dit blad zal toeristische voorlichting bevatten in vier talen en onder vakantiegangers worden verkocht.

Na Noordholland-noord is nu ook district Friesland met een streekblad uitgekomen. Het blad heet "Fries Perspectief" en zal maandelijks verschijnen. Aangezien dit blad evenals "Ons Noorderkwartier" geheel afhankelijk is van de advertentie-opbrengst, staat het te bezien of de partij er inderdaad in zal slagen het maandelijks te laten uitkomen.

In een min of meer vergevorderde staat van voorbereiding zijn verder streekbladen voor de provincie Groningen en voor de Zaanstreek.

De vrees dat "De Waarheid" vanwege de streekbladen minder advertenties zou krijgen, is ongegrond gebleken. De adverteerders in de streekbladen zijn voor een groot deel "nieuwe relaties".

H O O F D S T U K I I I

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE HULPORGANISATIES

Paasmars 1965

Op 24 april jl. werd in Amsterdam de reeds lang aangekondigde demonstratieve optocht gehouden tegen de kernbewapening en het Amerikaanse militaire optreden in Vietnam.

Deze „Paasmars“, zoals bekend georganiseerd door het pacifistische Comité 1961 voor de Vrede en de Communistische Nederlandse Vredesraad (NVR), heeft naar verhouding deze maal maar weinig mensen getrokken. Het aantal deelnemers wordt geschat op niet meer dan + 2.500, tegen + 6.000 bij de Paasmars van april 1964 en + 4.500 bij de Anti-MLF-demonstratie op 9 januari jl. te Amsterdam. (Ter vergelijking moge ook dienen, dat aan de in Brussel op 28 maart jl. gehouden anti-atoombommar, eveneens georganiseerd door pacifisten en communisten, circa 30.000 personen deelnamen).

Mogelijk moet de verminderde opkomst in Amsterdam voor een deel worden toegeschreven aan de strubbelingen tussen de deelnemende organisaties tijdens de voorbereidingen. Als gevolg hiervan hebben de communisten pas in de tweede week van april besloten hun volgelingen tot deelname op te roepen.

De demonstratie had als begin- en eindpunt het Jozef Daniël Meijerplein te Amsterdam, waar het monument van de „Dokwerker“ herinnert aan de februari-staking van 1941. Hier werd rond 14.00 uur de stoet geformeerd, waarbij weer enig gekrakeel ontstond, omdat de organisatoren elkaar de belangrijkste plaatsen in de voorste gelederen betwistten.

De tocht door de stad duurde ongeveer twee uur en had in het algemeen een rustig verloop. Voor enige der meegevoerde leuzen was geen toestemming verleend. Deze werden door de politie in beslag genomen. Eén deelnemer werd wegens onordelijk gedrag uit de stoet verwijderd.

Te omstreeks 16.15 uur verzamelden de deelnemers zich op het plein, waar enige toespraken werden gehouden. Het aanwijzen van de sprekers had bij de voorbereidingen bijna tot op de laatste dag een punt van discussie gevormd, maar tenslotte was men toch tot overeenstemming gekomen.

Gerard MAAS, secretaris van het werkcómité van de NVR, legde in zijn toespraak speciaal de nadruk op de situatie in Vietnam, die, naar zijn zeggen, de gehele wereld beroert en in alle landen onder alle politieke en godsdienstige stromingen onrust doet heersen. Hij betrok ook de Westduitsers in zijn toespraak en verklaarde, dat zij of in Atlantisch- of in Europees verband trachten medezeggenschap te verkrijgen over kernwapenen. Hij riep op hiertegen stelling te nemen en te gaan samenwerken in een werkelijk nationale beweging, welke alle krachten voor de vrede bundelt.

Professor dr. E.V.W. Vercrujssse, hoogleraar te Leiden, stelde, dat de Nederlanders weliswaar zeggen tegen oorlog te zijn, maar een oorlog waarbij Nederland betrokken is, altijd zien als een verdedigingsoorlog en dus als gerechtvaardigd.

De bevolking moet echter worden wakker geschud. De mens als zodanig wordt met de ondergang bedreigd, zijn voortbestaan is in gevaar. Willen wij dit gevaar afwenden, dan moeten wij actief optreden en ons niet in slaap laten sussen of al te optimistisch zijn, aldus spreker.

Tot slot werd het woord gevoerd door ds. Krijn Strijd, lid van de PSP en studiesecretaris van „Kerk en Vrede". Deze raadde de betogers aan in de strijd voor de vrede de „Dokwerker" tot voorbeeld te nemen en niet af te wachten. Men moet bedenken, zo zeide hij, dat de mensheid maar één vijand heeft en dat is oorlog. Tegen die vijand moeten alle socialisten, communisten, christenen en humanisten zich verzetten.

De betogers gingen hierna om + 17.00 uur rustig uiteen.

Verzetsbeweging

In tegenstelling tot Verenigd Verzet 1940-1945, dat in 1965 bijzonder weinig activiteit ontplooidde, kunnen enkele concentratiekampcomité's van de communistische verzetsorganisatie terugzien op een drukke tijd. Dit geldt vooral voor het Nederlands Auschwitz Comité (NAC) en voor de Nederlandse Sachsenhausen Vriendenkring.

Het NAC zette het herdenkingsjaar 1965 in met drukbezochte bijeenkomsten in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag - zie MO 1/1965. Eind februari werd gestart met een protestactie tegen de verjaring van

oorlogsmisdaden in de Duitse Bondsrepubliek, die binnen twee weken tienduizend handtekeningen opleverde. Eind maart werd een persconferentie belegd, waar een oud-gevangene van Auschwitz, die in het proces in Frankfurt getuigde tegen de kamparts Lukas, verslag uitbracht van zijn ervaringen. Begin april stonden de NAC-leden Roosje Corper-Blik en Céline van de Hoek-de Vries, die eveneens in Frankfurt als getuigen optraden, bij hun terugkeer op Schiphol de pers te woord. Op 8 april werd voorts door het NAC een kleine delegatie - waaronder enkele NAC-bestuursleden en enige journalisten - uitgezonden naar Polen, ter bijwoning van de plechtigheden, die op 10 en 11 april in Auschwitz werden georganiseerd ter gelegenheid van de legging van de eerste steen voor een monument.

De Nederlandse Sachsenhausen Vriendenkring trok opnieuw de aandacht met de tentoonstelling "Homo homini lupus". Deze tentoonstelling - in vroeger jaren vertoond onder de naam "Onderdrukking en verzet" met o.m. materiaal van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie - kwam in december '63 in de publiciteit, toen zij gedurende enkele weken onderdak vond in het Maagdenhuis van de Universiteit van Amsterdam. In oktober '64 werd zij, onder auspiciën van de Rijksuniversiteit te Leiden, getoond in het Rijksmuseum voor Volkenkunde.

In januari '65 werd de tentoonstelling, ditmaal onder de oude naam "Onderdrukking en verzet" en in samenwerking met het Nederlands Auschwitz Comité, ondergebracht in het gebouw van De Arbeiderspers in Rotterdam - zulks tot grote voldoening van de communistische organisatoren achter de schermen. In maart '65 werd geëxposeerd in een lyceum in Amsterdam en in april in een lyceum in Zaandam. Op 23 april '65 tenslotte trok de Sachsenhausen-tentoonstelling "Homo homini lupus" - uitgebreid met materiaal over Auschwitz in het ghetto van Warschau - grote aandacht, toen zij, onder auspiciën van de Federatie van Utrechtse Studenten Corporaties, de Centrale Jeugdraad van de Hervormde Kerk en de Rijksuniversiteit van Utrecht, werd geopend in de Buurkerk te Utrecht.

Begin april vertrok een kleine delegatie van de Nederlandse Buchenwald Vriendenkring naar de Duitse Bondsrepubliek om deel te nemen aan de herdenking van de bevrijding van Buchenwald.

Eind april gingen delegaties van de Nederlandse Sachsenhausen Vriendenkring en van de Nederlandse Ravensbrück Vriendenkring op uitnodiging van de "Antifa", de Oostduitse zustervereniging van "Verenigd Verzet", naar de DDR voor de internationale herdenkingen in Sachsenhausen en Ravensbrück.

Jeugdbeweging

Nationaal jeugdtreffen op 29 mei a.s.

Op 29 mei a.s. zal het Algemeen Nederlands Jeugdverbond (ANJV) in de Zuidhal van het nieuwe RAI-gebouw in Amsterdam, zijn 20-jarig bestaan vieren met een "nationaal jeugdtreffen". Deze manifestatie zal in het teken staan van de vrede en de rechten van de jeugd. Aan de bijeenkomst gaat een demonstratie door de hoofdstad vooraf, waarbij leuzen zullen worden megedragen, zoals "voor vrede en tegen spreiding van kernwapens", "voor een 8-urige werkdag en vier weken vakantie", "voor verkorting van de dienstdtijd en verhoging van soldij" en "tegen kolonialisme en neokolonialisme".

Het feestelijke gedeelte zal bestaan uit de finale van een reeks talentenshows, die op verschillende plaatsen in het land werden gehouden en een nonstopprogramma van radio- en televisie-artisten. Roel Walraven, voorzitter van het verbond, zal spreken over de strijd voor de rechten van de jeugd.

Het ANJV hoopt een 3 à 4000 jongeren aan de manifestatie te laten deelnemen.

H O O F D S T U K IV

ANDERE GROEPERINGS

PSP-reacties inzake de oorlogsvoering in Vietnam

Op verschillende plaatsen in ons land organiseerde de PSP in april j.l. demonstratieve openbare vergaderingen onder het motto: "Stop de oorlog in Vietnam". Het PSP-orgaan "Bevrijding" van 3 april noemt de steden Groningen, Den Haag en Hoorn, waar respectievelijk op 2, 5 en 9 april dergelijke bijeenkomsten werden belegd.

De indruk wordt gewekt, dat het hier in feite niet zozeer gaat om verdediging en ondersteuning van de ethisch-pacifistische opvatting, die oorlog in het algemeen uitgebannen wil zien, doch om een subjectief gekleurd protest tegen het Amerikaanse optreden in het omstreden gebied.

Het partijbestuur der PSP stelde in een verklaring van 9-2-1965 reeds vast, dat geen van de snel opvolgende regeringen in Zuid-Vietnam op de wil van het volk steunt, dat het p.b. om die reden "het militaire avontuur" in Vietnam veroordeelt en van mening is, dat slechts met vrije verkiezingen in geheel Vietnam - zoals vastgelegd bij de overeenkomst van Genève in 1954 - en met neutralisering van dit gebied de belangen van het Vietnamese volk worden gediend.

Op de 5 april j.l. gehouden demonstratieve bijeenkomst te 's-Gravenhage, die door naar schatting 150 personen werd bijgewoond, gaven enkele der sprekers blijk van hun scherpe afkeuring inzake het gebruik van gas, napalm en "lazy dog" door de Amerikanen. De schrijfster Margriet de Sablonière uit Leiden (geen PSP-lid) hield een uitvoerig betoog over de samenstelling der gebruikte gassen, die zij duivelse wapens noemde, waarmee "flora, fauna en mensen van nu in de toekomst worden uitgemoord". Zij riep op tot massaal verzet door het op zo groot mogelijke schaal in de openbaarheid brengen van feiten met betrekking tot de aard, de toepassing en de uitwerking ervan.

Het PSP-2e Kamerlid A.J. Bruggeman gaf een overzicht van de historie van Vietnam, waarbij hij het volgens een perspublicatie opnam voor de communistische Vietcong-rebellen, die hij "nationale bevrijders" noemde.

Anarchistisch commentaar op de Paasmars

In het anarchistisch maandblad "De Vrije" van april wordt door

de redactie commentaar geleverd op de jongste te Amsterdam gehouden Paasmars.

Hoewel - zo stelt zij - de anarchisten iedere vorm van activiteit tegen het atoomgevaar toejuichen en ook medestanders van (zij het geen deelnemers aan) de Paasmarsen zijn, achten zij het in het belang van de strijd voor de vrede toch noodzakelijk de vraag op te werpen of deze marsen wel een reële waarde hebben, of zij tot tastbare resultaten leiden.

De commentatoren zelf menen, dat deze vraag ontkennend moet worden beantwoord. Voor het behalen van echte successen in de strijd tegen oorlog en bewapening komt meer kijken: daartoe zal een ieder, die voor de vrede is - naar gelang van eigen positie in de maatschappij - meer bewust en overwogen dan tot nu toe zijn weigering kenbaar moeten maken om aan de bewapening diensten te verlenen.

De redactie denkt in dit verband vooral aan het in praktijk brengen van de zogenaamde "burgerlijke ongehoorzaamheid", maar dan in een sprekender vorm dan alleen maar "zitten of liggen midden op straat". Dat men in dit verband met name denkt aan werkweigering van burgers en dienstweigering van militairen (dienstplichtigen) blijkt, waar studenten, wetenschappelijke werkers en fabrieksarbeiders worden opgewekt zich te realiseren of hun persoonlijke arbeid wellicht - misschien zijdelings - het militaire apparaat ten goede komt. De dienstplichtigen worden aangemaand om te bedenken "dat de taak van de soldaat is anderen uit te moorden" en hun ouders om zich af te vragen "of zij willen, dat hun nog minderjarige zoon hiervoor wordt opgeleid".

Wat men dan zou kunnen bereiken, zo besluit het artikel, maken geen honderd Paasmarsen en geen stortvloed van petitionnementen mogelijk.

De anarchisten en Vietnam

Kritisch van toon ten aanzien van de in ons land bij de strijd voor de vrede gevolgde methodiek is voorts het artikel in "De Vrije", dat handelt over de oorlog in Vietnam, dat als een Amerikaans oefenterrein voor bacteriologische en chemische wapens wordt getypeerd.

Een zinvolle vorm van verzet tegen dit Amerikaanse optreden wordt het kort geleden in de Verenigde Staten verschenen Dienstweigeringsmanifest genoemd. De opstellers daarvan verklaarden elke medewerking aan de oorlogvoering in Vietnam, in burgerlijk zowel als militair dienstverband, te weigeren en wekten anderen ertoe op dit voorbeeld te volgen.

Van dezelfde geest getuigt tenslotte ook de kritiek, welke het anarchistisch orgaan elders nog levert op het Comité 29 november 1962, vanwege de wijze waarop dit comité op 6 maart j.l. voor de Amerikaanse Ambassade in Den Haag protesteerde tegen de oorlog in Vietnam. Het artikel in kwestie spreekt sarcastisch van een "protest-je" van "nette Nederlandse burgers, die keurig op de stoep voor de ambassade zijn gaan zitten en na anderhalf uur zitten, netjes naar huis zijn gegaan".

De betrokkenen hadden bij de aanbieding van hun schriftelijk protest op zijn minst moeten eisen door de ambassadeur of diens vervanger te worden ontvangen, aldus de scribent. Om publiciteit te verkrijgen moeten daden worden gesteld, die ook werkelijk gevoeld worden door degenen, tegen wie het protest zich richt. Men had b.v. de ingang van de ambassade kunnen blokkeren of - zoals in de loop van maart te Londen gebeurde - het gebouw kunnen binnengaan om zich daar vast te ketenen aan hekken en deurkrukken.

Met de hier besproken publicaties heeft "De Vrije" weer eens aangetoond, dat de rondom haar gegroepeerde anarchisten voorstanders zijn van meer revolutionaire methoden in de "vredesstrijd". In het bijzonder hopen zij kennelijk, dat het Comité 29 november 1962 zich meer in deze richting zal doen gelden. Eerder bleek reeds, dat de anarchistische minderheid in dit comité trachtte haar invloed aan te wenden om de meerderheid (pacifisten en links-socialisten) tot het gebruik van meer radicale strijdmethoden over te halen.

STAKINGSOVERZICHT APRIL 1965

=====

Bedrijf : IJ-tunnelobject (aannemingscombinatie COBIJT)
 (Amsterdam).
 Aanleiding : actie voor loonsverhoging en vuilwerktoeslag.
 Inmenging vakbonden : ---
 Resultaat : geen.
 Aantal werknemers : ---
 Aantal stakers : 60.
 Duur van de staking : 24-3-1965 tot 21-4-1965.

Bedrijf : AKU (Emmen).
 Aanleiding : conflict betreffende CAO-vernieuwing.
 Inmenging vakbonden : overleg met directie.
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 3000.
 Aantal stakers : 1000.
 Duur van de staking : 1-4-1965 (tot 11.00 uur, daarna modelactie).

Bedrijf : AKU (Emmercompascuum).
 Aanleiding : conflict betreffende CAO-vernieuwing.
 Inmenging vakbonden : overleg met directie.
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 500.
 Aantal stakers : 100
 Duur van de staking : 1-4-1965 (tot 17.00 uur).

Bedrijf : Taxi- en huurauto-chauffeurs (Rotterdam).
 Aanleiding : actie voor loonsverhoging en betere arbeids-
 voorwaarden.
 Inmenging vakbonden : bemiddeling door vakbondsfunctionarissen en ge-
 meentebestuur.
 Resultaat : gedeeltelijke inwilliging der eisen.
 Aantal werknemers : 1100.
 Aantal stakers : 1100.
 Duur van de staking : 1 april tot 18 april.

Bedrijf : N.V. Stuwadoorsmaatschappij (Delfzijl).
 Aanleiding : ontslag en schorsing van mede-arbeiders.
 Inmenging vakbonden : bemiddeling door vakbondsfunctionarissen.
 Resultaat : geen.
 Aantal werknemers : 80.
 Aantal stakers : 80.
 Duur van de staking : 2-4-1965 (7.00 uur) tot 5-4-1965 (11.00 uur).

Bedrijf : N.V. van den Bergh en Jurgens (Rotterdam).
 Aanleiding : conflict betreffende nieuwe CAO.
 Inmenging vakbonden : overleg vertegenwoordigers vakcentrales en
 directie.
 Resultaat : geen.
 Aantal werknemers : 1000.
 Aantal stakers : 480 (op 5-4-'65: + 1000).
 Duur van de staking : 2-4-1965 tot 6-4-1965.

Bedrijf : Van der Meijden Aannemingsmij (object van
 Neijenrodeweg) (Amsterdam).
 Aanleiding : actie voor loonsverhoging en werktijdverkorting.
 Inmenging vakbonden : ---

Resultaat : ---
 Aantal werknemers : ---
 Aantal stakers : 100.
 Duur van de staking: 6-4-1965.

Bedrijf : Van Leer Vatenfabriek (werkzaam op Shell-terrein Pernis) R'dam.
 Aanleiding : conflict betreffende winstuitkering.
 Inmenging vakbonden: ---
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 150.
 Aantal stakers : 150.
 Duur van de staking: vanaf 7-4-1965 (12.00 uur) tot 12-4-1965.

Bedrijf : AKU (Emmen).
 Aanleiding : conflict betreffende CAO-vernieuwing.
 Inmenging vakbonden: overleg met directie.
 Resultaat : eisen ingewilligd.
 Aantal werknemers : 3000.
 Aantal stakers : 3000.
 Duur van de staking: 7-4-1965 (22.00 uur) tot 10-4-1965 (14.00 uur).

Bedrijf : AKU (Emmercompascuum).
 Aanleiding : conflict betreffende CAO-vernieuwing.
 Inmenging vakbonden: overleg met directie.
 Resultaat : eisen ingewilligd.
 Aantal werknemers : 500.
 Aantal stakers : nachtploeg.
 Duur van de staking: 8-4-1965 (22.00 uur) tot 9-4-1965 (06.00 uur).

Bedrijf : Taxi- en huurautochauffeurs (Amsterdam).
 Aanleiding : actie voor loonsverhoging en betere arbeidsvoorwaarden.
 Inmenging vakbonden: ---
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : + 1200.
 Aantal stakers : + 1200.
 Duur van de staking: 8-4-1965 (24-uur-staking).

Bedrijf : Van der Meijden (Aannemingsmij. (Object Buitenveldert)(Amsterdam).
 Aanleiding : actie voor loonsverhoging en werktijdverkortening.
 Inmenging vakbonden: ---
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : ---
 Aantal stakers : 100.
 Duur van de staking: 9-4-1965 tot 6-5-1965.

Bedrijf : Aannemersbedrijf IBB (object A'dam Textielcentrum)
 Aanleiding : actie voor loonsverhoging en werktijdverkortening.
 Inmenging vakbonden: ---
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : ---
 Aantal stakers : ---
 Duur van de staking: 12-4-1965.

Bedrijf : Siemerink Aannemingsmij (object Cornelis Lelylaan) Amsterdam.

Aanleiding : actie voor loonsverhoging en werktijdverkorting.
 Inmenging vakbonden : ---
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : ---
 Aantal stakers : 80.
 Duur van de staking : 12-4-1965 tot 22-4-1965.

Bedrijf : Metaalwarenfabriek J.de Leeuw N.V.(Lichtenvoorde).
 Aanleiding : geschil betreffende nieuwe tariefregeling.
 Inmenging vakbonden : overleg bondsbestuurders en directie.
 Resultaat : overleg gaande.
 Aantal werknemers : 80.
 Aantal stakers : 20.
 Duur van de staking : 20-4-1965 (09.00 uur - 12.00 uur).

Bedrijf : Strokartonindustrie "CERES" (Oude Pekela).
 Aanleiding : conflict betreffende nieuwe CAO.
 Inmenging vakbonden : overleg tussen vertegenwoordigers werknemers-
 bonden en werkgeversorganisatie.
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 120.
 Aantal stakers : ± 100.
 Duur van de staking : 21-4-1965 (22.00 uur) tot 26-4-1965 .

Bedrijf : N.V.Strokartonfabriek v/h "E.FREE & Co" (Oude
 Pekela).
 Aanleiding : conflict betreffende nieuwe CAO.
 Inmenging vakbonden : overleg tussen vertegenwoordigers werknemers-
 bonden en werkgeversorganisatie.
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 130.
 Aantal stakers : 94.
 Duur van de staking : 21-4-1965 tot 26-4-1965.

Bedrijf : Coöperatieve kartonfabriek G.A. "UNION" (Oude
 Pekela).
 Aanleiding : conflict betreffende nieuwe CAO.
 Inmenging vakbonden : overleg tussen vertegenwoordigers werknemersbon-
 den en werkgeversorganisatie.
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 460.
 Aantal stakers : 400.
 Duur van de staking : 21-4-1965 (15.00 uur) tot 26-4-1965.

Bedrijf : Strokartonfabriek "ALBION" (Oude Pekela).
 Aanleiding : conflict betreffende nieuwe CAO.
 Inmenging vakbonden : overleg tussen vertegenwoordigers werknemersbon-
 den en werkgeversorganisatie.
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 88.
 Aantal stakers : 75.
 Duur van de staking : 21-4-1965 tot 26-4-1965.

Bedrijf : N.V. Strokartonverwerkende fabriek "ERICA"
 (Oude Pekela).
 Aanleiding : conflict betreffende nieuwe CAO.
 Inmenging vakbonden : overleg tussen vertegenwoordigers werknemers-
 bonden en werkgeversorganisatie.

Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 80.
 Aantal stakers : 65.
 Duur van de staking : 21-4-1965 tot 26-4-1965.

Bedrijf : N.V. Strokartonfabriek "BRITTANNIA" (Oude Pekela).
 Aanleiding : conflict betreffende nieuwe CAO.
 Inmenging vakbonden : overleg tussen vertegenwoordigers werknemers-
 bonden en werkgeversorganisatie.

Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 200.
 Aantal stakers : 180.
 Duur van de staking : 21-4-1965 tot 26-4-1965.

Bedrijf : Coöperatieve Stroverwerkende Industrie "DE EEN-
 DRACHT" G.A. (Appingedam).
 Aanleiding : conflict betreffende nieuwe CAO.
 Inmenging vakbonden : overleg tussen vertegenwoordigers werknemers-
 bonden en werkgeversorganisatie.

Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 400.
 Aantal stakers : 320.
 Duur van de staking : 21-4-1965 (16.00 uur) tot 26-4-1965.

Bedrijf : N.V. Strokartonfabriek "DE KROON" (Oude Pekela).
 Aanleiding : conflict betreffende nieuwe CAO.
 Inmenging vakbonden : overleg tussen vertegenwoordigers werknemers-
 bonden en werkgeversorganisatie.

Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 175.
 Aantal stakers : ± 150.
 Duur van de staking : 22-4-1965 tot 26-4-1965.

Bedrijf : Strokartonfabriek "DE DOLLARD" (Nieuwe Schans).
 Aanleiding : conflict betreffende nieuwe CAO.
 Inmenging vakbonden : overleg tussen vertegenwoordigers werknemers-
 bonden en werkgeversorganisatie.

Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 183.
 Aantal stakers : 164.
 Duur van de staking : 23-4-1965 (06.00 uur) tot 26-4-1965.

Bedrijf : Coöperatieve strokartonfabriek "REIDERLAND"
 (Winschoten).
 Aanleiding : solidariteit met stakers in Oude Pekela.
 Inmenging vakbonden : geen.

Resultaat : ---
 Aantal werknemers : 160.
 Aantal stakers : ± 140.
 Duur van de staking : 21-4-1965 (22.00 uur) 26-4-1965 (06.00 uur).

Bedrijf : Karton- en papierfabriek Scholten N.V. (Sappemeer).
 Aanleiding : solidariteit met stakers in Oude Pekela.
 Inmenging vakbonden : ---
 Resultaat : ---
 Aantal werknemers : ---
 Aantal stakers : ± 100.
 Duur van de staking : 23-4-1965 tot 26-4-1965.

A G E N D A

<u>Datum:</u>	<u>Bijeenkomst:</u>	<u>Plaats:</u>	<u>Organisatie:</u>
1-8 mei '65	"Europa Week".	versch. landen.	Wereld Vredesraad.
4-8 mei '65	Int.bijeenkomst jeugd en studenten t.g.v. 20e verjaardag einde tweede wereldoorlog.	Oost-Berlijn	Freie Deutsche Jugend, Wereld Fed.Dem.Jeugd, Int.Unie v.Studenten.
* 18-20 mei '65	Solidariteitsactie met Vietnam.	Parijs	Franse Comm.Jeugdorg.
* 1e helft mei '65	14e Inf.Conf.VVI- Transport.	Sophia	Wereld Vakverbond.
29 mei 1965	Nationaal treffen t.g.v. 20-jarig be- staan ANJV.	Amsterdam	Alg.Ned.Jeugdverbond.
* 1 juni 1965	Conf. 17 West-Europese CP-en.	Wenen of Brussel	Communistische Partijen.
24 juni 1965	NVB Stertocht.	Enschede	Ned.Vrouwenbeweging.
10-17 juli '65	Congres WVR.	Helsinki	Wereld Vredesraad.
28 juli-8 aug. 1965	9e Wereldjeugdfesti- val.	Algiers	Wereld Fed.Dem. Jeugd en Int. Unie v. Studenten.
sept. 1965	8e Alg. Verg. WFWO.	Boedapest	Wereld Fed. Wetensch. Onderzoekers.
* 12 sept. 1965	Waarheidfestival.	Amsterdam	CPN.
* 16 sept. 1965	4e Inf.Beroepsconf. VVI-Voeding.	Praag	Wereld Vakverbond.
20-23 sept. '65	Intern.Symposium WFWO.	Boedapest	Wereld Fed. Wetensch. Onderzoekers.
8-22 okt. 1965	6e WVV Congres.	Warschau	Wereld Vakverbond.
* december 1965	Wereldcongres IVE Internationale.	?	IVE Internationale.
eind 1965	5e Congres FIR.	?	Féd.Int. des Résistants.

* nieuw c.q. aangevuld.